

УДК 376.1

Тереза Фаласеніді

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Інтегрована освіта нині є одним із пріоритетних напрямів соціальної політики демократичних країн. Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання в умовах загальноосвітнього закладу. Філософія інклюзивної освіти тісно переплітається з концепцією прав людини та рівної доступності й участі в усіх сферах життя. Основна ідея філософії інклюзивної освіти полягає у визначенні індивідуальних цілей і потреб, щоб максимально залучити дитину з особливими потребами до життєвої активності. Інклюзивна освіта базується на особистісно орієнтованому навчанні дитини з особливими освітніми потребами, що передбачає: розкриття навчальних можливостей кожного учня замість звичної ієрархії здобуття пізнавальних навиків; реформування навчального плану – інноваційного педагогічного підходу, а не зосередження на особливих освітніх потребах учня; активну участь учня у навчальному процесі; використання спільного навчального плану для всіх як більш диференційованого й індивідуального, аніж альтернативний навчальний план, складений для дітей з особливими потребами та для тих, у кого результати нижчі за інших; роль учителя як співучасника інклюзивного навчання, а не стороннього спостерігача.

На думку провідних дослідників у галузі освіти (А. Колупаєва, Н. Софій, С. Єфимова), інклюзія – це процес постійного пошуку ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей. Така форма організації навчання дітей з обмеженими можливостями в звичайних школах вимагає чимало зусиль. Освітній процес у загальноосвітніх школах відбувається за традиційними зразками, а це, на жаль, не сприяє повною мірою

соціалізації учнів, формуванню їхньої готовності до самостійної роботи, мотивації та створенню навчальних умов для кращого засвоєння навчального матеріалу. На шляху пошуку та впровадження інноваційних форм та методів роботи з дітьми з особливими освітніми потребами актуальності набуває такий напрям роботи, як педагогічна підтримка. На сьогоднішній день педагогічна підтримка розглядається як принципово новий концептуальний підхід до організації та впровадження навчально-виховного процесу з метою розвитку особистості учня. Саме тому необхідно обґрунтувати потребу впровадження педагогічної підтримки як педагогічної технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Актуальність дослідження проблеми впровадження і застосування педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами у процесі їхнього залучення до навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі зумовлена тенденцією до збільшення кількості таких дітей. Освітні потреби цієї частини учнів виходять за межі загальноприйнятої норми. Діти з особливостями (порушеннями) психофізичного розвитку мають відхилення від нормального фізичного, психічного чи інтелектуального розвитку, зумовлені вродженими або набутими розладами. Залежно від типу порушення виокремлюють такі категорії дітей: з порушенням слуху; з порушенням зору; з порушеннями інтелекту; з мовленнєвими порушеннями; з порушеннями опорно-рухового апарату; з емоційно-вольовими порушеннями й аутизмом. Така ситуація, своєю чергою, вимагає змін в освіті дітей з особливими освітніми потребами і визначає напрями діяльності, що потребують підвищеної уваги. Серед найважливіших напрямів розвитку освіти дітей з особливими потребами в Україні є педагогічний супровід під час інклюзивного навчання. Ось чому метою статті є розкриття сучасних підходів до визначення поняття “педагогічна підтримка” і на цій основі теоретичне обґрунтування потреби впровадження і застосування педагогічної підтримки дітей з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі. Відповідно до мети поставлено такі завдання: здійснити аналіз науково-педагогічної літератури, що висвітлює теоретичні основи педагогічної підтримки, інклюзивного навчання, а також дослідити підходи, покладені в основу педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Педагогічна підтримка учнів у освіті була предметом наукових досліджень таких вітчизняних вчених, педагогів-гуманістів: як: Ш. Амонашвілі, К. Вентцель, О. Газман, С. Дурилін, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський; зарубіжних: А. Дістервег, М. Монтесорі, А. Нілл, Ф. Фребель, С. Френе та ін. Проте питання впровадження і застосування

педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в Україні майже не досліджувалося. На сьогоднішній день основні теоретичні концепції педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами представлено у працях В. Ляшенко, О. Молчан, О. Безпалько, А. Капської, І. Зверєвої, В. Тесленко. Проблемами інклюзивного навчання займалися В. Боднар, Н. Грицюк, А. Колупаєва, Ю. Найда, Н. Софій.

С. Бадер зазначає, що поняття “педагогічна підтримка” з’явилося у вітчизняному науково-педагогічному просторі завдяки доробку російського вченого, члена-кореспондента Російської академії наук О. Газмана, який був прихильником ідей педагогіки свободи. Після смерті О. Газмана розробку концепції продовжили його учні й колеги Т. Анохіна, В. Бедерханова, Н. Крилова, С. Юсфін. Під педагогічною підтримкою О. Газман розумів “превентивну й оперативну допомогу дітям у вирішенні їхніх індивідуальних проблем, пов’язаних із фізичним і психічним здоров’ям, соціальним та економічним становищем, успішним просуванням у навчанні, у прийнятті шкільних правил; ефективною діловою і міжособистісною комунікацією; із життєвим, професійним, етичним вибором (самовизначенням)” [6, с. 10]. Продовжуючи розробку теоретичних основ педагогічної підтримки, учні відомого вченого внесли певні корективи концептуального характеру. Так, С. Бадер, Н. Михайлова пов’язують поняття педагогічної підтримки з поняттям “проблема” та “проблемна ситуація” і тлумачать її як обставини життя дитини, а проблему – як неможливість самостійно вирішити ситуацію [6, с. 52].

На думку М. Єрхової, яка розглядала педагогічну підтримку як “допомагаючу поведінку” вчителя, педагогічна підтримка може набувати значення: 1) базового принципу гуманістичної системи освіти в цілому; 2) процесу надання допомоги учневі у вирішенні його проблем (у тому числі навчальних, що має особливе значення, коли ми говоримо про учнів молодшої школи); 3) системи педагогічних дій, скерованих на оптимізацію навчально-виховного процесу і розвиток учнів. Тому під педагогічною підтримкою дітей в освіті найчастіше розуміють допомогу учневі у скрутній ситуації з метою набуття ним навичок самостійності у вирішенні проблем, пізнання себе й уміння адекватно сприймати навколишній світ [3, с. 17].

Моделі педагогічної діяльності інклюзивних закладів освіти в Україні перебувають поки що на стадії формування. У процесі їх створення виходять із розуміння, що кожний навчальний заклад має своєрідні умови для організації власної моделі педагогічної підтримки. Так, педагогічна підтримка передбачає впровадження комплексу заходів (у т. ч. відповідних форм, методів, засобів, змісту навчання), що створюють

передумови для оволодіння дітьми з особливими освітніми потребами системою знань, умінь і навичок, застосування яких сприятиме подальшому розвитку особистості: підвищенню освітнього, кваліфікаційного рівнів, формуванню здатності до самостійної трудової діяльності, організації побуту, адекватного планування самостійного життя. Стратегія педагогічної підтримки є частиною освіти разом з іншими її складовими – навчанням і вихованням. При цьому поняття “педагогічна підтримка” ґрунтується на визнанні її такою ж важливою частиною освітнього процесу, як навчання і виховання. Таке трактування педагогічної підтримки значною мірою є інноваційним, оскільки раніше вона не розглядалася як одна з освітніх підсистем [4, с. 78].

Тому для з’ясування сутності дефініції “педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього простору” доцільно визначити зміст процесу педагогічної підтримки дітей з особливими потребами, які навчаються в загальноосвітніх закладах. При цьому необхідно враховувати умови загальноосвітніх шкіл; розуміння вчителем своєї ролі у процесі педагогічної підтримки; індивідуальні та соціально-психологічні особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами тощо.

Аналіз сучасної наукової літератури з проблем педагогічної підтримки дозволяє констатувати існування двох основних підходів до розуміння поняття педагогічної підтримки в інклюзивному навчанні. Перший підхід пов’язаний із залученням фахівців із навчання та виховання дитини до надання педагогічної підтримки. Другий підхід зводиться до трактування цього процесу як діяльності, пов’язаної з наданням підтримки у розвитку дитини. Вважаємо, що ці підходи не суперечать, а доповнюють одне одного. Тому доцільно розглядати педагогічну підтримку як комплексний процес, що стосується всіх сфер життєдіяльності дитини. Відповідно, коли ми говоримо про інклюзивну освіту, тобто необхідність створення такої системи, у якій передбачена інтеграція, об’єднання в одному класі (групі) дітей зі звичним розвитком і дітей з особливим психофізичним розвитком, у першу чергу, маємо на увазі повноцінну участь останніх у житті класу (групи). Діти з особливими освітніми потребами стикаються з фізичними, емоційними, пізнавальними обмеженнями. Ці обмеження або бар’єри для кожної дитини мають індивідуальні особливості та можуть бути перехідними або ж постійними. Під час поступлення дітей із різними формами неповносправності у звичайний освітній заклад виникає занепокоєння щодо готовності навчального середовища прийняти таких дітей і надати необхідну підтримку в їхньому розвитку та у процесі здобуття освітніх навичок [10, с. 167].

Американський психолог Ф. Кембелл зазначає, що діти з моторними та сенсорними особливими потребами досить часто вважаються найважчими групами дітей у навчальному просторі. Хоча такі діти насправді можуть і не потребувати інтенсивних змін у навчальному процесі, а достатньо лише створити безбар'єрні умови та застосувати модифіковані навчальні посібники, такі як, наприклад, книжки зі шрифтом Брайля, надруковані великим шрифтом, чи використання жестової мови, певних піктограм для дітей із сенсорними порушеннями. Діти з емоційними та поведінковими порушеннями можуть зіткнутися з такими труднощами: провокуюча поведінка, що створює певну дистанцію між учителем та іншими дітьми, перешкоджає у налагодженні соціальної взаємодії; брак комунікативних навичок; негативна самооцінка [9, с. 64]. Учитель повинен розуміти особливі освітні потреби таких дітей поряд з іншими дітьми, які разом навчаються, оскільки останні безпосередньо взаємодіють з учнями із поведінковими проблемами. Ф. Кемпбелл виокремлює чотири аспекти педагогічної підтримки: навчальне середовище; адміністративне управління; соціальна взаємодія “учитель – учень”, “учень – учень”; сім'я дитини. Отже, значущість і ефективність педагогічної підтримки визначається її системністю, увагою до широкого кола питань. Серед найважливіших питань, що мають розглядатися у контексті педагогічної підтримки: сім'я, облаштування навчального середовища, навчання і виховання, взаємодія дітей, питання самопізнання й особистої самореалізації. Розглянемо детальніше кожен з аспектів, що мають важливе значення у педагогічній підтримці дітей з неповносправністю.

Питання *адміністративного управління* як однієї зі складових педагогічної підтримки передбачає опрацювання таких аспектів: планування, реалізацію й аналіз конкретних кроків із боку адміністрації щодо розвитку інклюзивної практики в навчальному закладі; підготовку педагогічних кадрів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами на основі співробітництва з освітніми та реабілітаційними закладами, у яких діти проходять курси соціально-педагогічної та психологічної корекції, із сім'єю дитини; забезпечення необхідним спеціалізованим дидактичним матеріалом; реорганізацію фізичного середовища (безбар'єрну доступність); програмне та методичне забезпечення процесу складання навчальних планів для дітей з особливими потребами.

Наступним і не менш важливим аспектом формування педагогічної підтримки є *співпраця з сім'єю*. Партнерство з сім'єю означає не лише підтримку сімей, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку, це також формування соціального інтересу до “особливих” ді-

тей у всіх батьків інклюзивного класу (групи). Таким чином, від розуміння потреб “особливої” дитини на мікрорівні можна перейти на макрорівень, коли кожна людина, реалізуючи свої професійні та суспільні функції, усвідомлюватиме необхідність врахування подібних потреб як дітей, так і дорослих. Мета супроводу сім’ї – це організація взаємодії з батьками учнів (вихованців). Д. Мітчелл (асоційований професор кафедри педагогіки Університету Кентербері, Крайстчерч, Нова Зеландія) у книзі “Ефективні педагогічні технології спеціальної та інклюзивної освіти (Використання науково обґрунтованих стратегій навчання в інклюзивному освітньому просторі)” визначає 5 рівнів залучення батьків: 1) інформованість; 2) участь у шкільній діяльності; 3) діалог та обмін думками; 4) участь у прийнятті рішень; 5) відповідальність [11, с. 56].

На всіх етапах інклюзивної освіти педагогічна підтримка забезпечує позитивне емоційне самопочуття учнів (вихованців), позитивну динаміку в розвитку і позитивні академічні досягнення, що сприяють розвитку соціальної взаємодії дітей. Т. Анохіна розглядає педагогічну підтримку як систему дій щодо надання допомоги дитині та пропонує алгоритм надання педагогічної підтримки. У власній моделі педагогічної підтримки дослідниця виокремила чотири етапи: діагностичний, контакт-пошуковий, діалогово-договірний, рефлексивний [8, с. 79-80]. С. Бадер, опираючись на дослідження Т. Анохіної, подає свій алгоритм дій, спрямованих на соціалізацію дитини. При цьому дослідник визначає такі етапи: діагностично-пошуковий, що має на меті виявлення проблем кожної окремої дитини, оцінювання їх із точки зору значущості для дитини; корекційно-діяльнісний етап – сумісна взаємодія вчителя і дитини й інших суб’єктів соціальної взаємодії щодо вирішення проблем дитини; оціночний етап, спрямований на аналіз корекційної діяльності педагога; рефлексивний етап (зворотній зв’язок) – обговорення спільно з дитиною результатів діяльності та необхідності подальшої корекції [2, с. 12]. Е. Александрова виокремлює три основні види надання педагогічної підтримки залежно від ситуації:

1. *Роль педагога як “опікуна, захисника”* у тих ситуаціях, коли дитина не може самостійно справитися з труднощами чи не помічає небезпечної ситуації для неї. У даній ситуації як дитина, так і педагог можуть бути ініціаторами взаємодії, але ступінь активності дитини мінімальний порівняно з педагогом. “Опіка” як тип педагогічної діяльності застосовується тоді, коли дитина не в стані орієнтуватися у проблемній ситуації. “Захист” передбачає організацію педагогом процесу обмеження, відстоювання прав дитини у тому випадку, коли існує фізична чи психологічна загроза для дитини.

2. *Роль наставника.* Дана тактика застосовується у декількох випадках: дитина не знає, як виконати завдання, а педагог не має можливості створити проблемно-пошукову ситуацію; дитина не бажає виконувати завдання, але це потрібно зробити, та педагог не має можливості пояснити дитині необхідність виконання даного завдання; дитина бажає та може виконати завдання самостійно, але педагог не надає можливості проявити самостійність, не вірячи у можливість і творчий потенціал дитини;

3. *Супровід, підтримка надається педагогом “тут і тепер”.* Педагог оцінює ситуацію, чи дитина може самостійно справитися з труднощами, але не впевнена у своїх силах чи у правильному виборі. Під час супроводу педагог створює дитині умови для прийняття вибору та умови для вирішення труднощів. Педагог працює над процесом створення умов для адекватного сприйняття інформації дитиною з метою допомогти їй проявити себе у культурному розвитку, побудові соціальних взаємин та підтримати інтерес до саморозвитку [1, с. 71-73].

Коли ми говоримо про *середовище*, то слід виокремити два види доступності: 1) фізична доступність до навчального середовища, яка вирішується на адміністративному рівні; 2) адаптація чи зміни, які вносяться в оточуюче навчальне середовище, діяльність, матеріали. Адаптація допоможе дитині з особливими освітніми потребами максимально бути залученою у навчально-виховний процес. На цьому етапі педагогічна підтримка зможе гарантувати кожному учневі з особливими потребами можливість виразити свою зацікавленість; брати участь у навчанні та здобувати академічні, соціальні навички. Тому під *адаптацією середовища* ми розуміємо: 1) оточуюче навчальне середовище (класна кімната), що дозволить дитині звикнути та брати участь у діяльності самостійно; 2) дидактичний матеріал, необхідний для полегшення засвоєння і підвищення рівня сумісної діяльності; 3) навчальний план чи програма, складені відповідно до можливостей дитини, що сприятиме максимальному повноцінному самостійному залученню дитини в навчальний процес.

Важливий принцип, яким керуються фахівці у педагогічній підтримці, – індивідуальний підхід до кожної дитини і її сім'ї. Серед інших принципів педагогічної підтримки інклюзивного процесу в освітній установі слід відзначити: системність; індивідуальний підхід; забезпечення позитивно-емоційного самопочуття всіх учасників освітнього процесу [10, с. 113].

Отже, у сучасному вітчизняному педагогічному середовищі концепція педагогічної підтримки ще не сформувалася у чітку наукову теорію. З точки зору педагогічної підтримки в інклюзивному освітньому просторі це цілеспрямована поетапна діяльність педагога, його взаємодія з

дитиною та її сім'єю, що відбувається з використанням певних форм і методів роботи, спрямованих на допомогу дитині в адаптації до навчального середовища, мотивації до навчання, подолання перешкод на її шляху. Педагогічна підтримка полягає в діяльності педагога в умовах проблемної ситуації дитини, що опирається на сильні сторони й активність дитини і її сім'ї, створює умови для самовизначення та самореалізації дитини в природній, конкретній життєвій ситуації. Ця діяльність будується на співпраці з сім'єю й адміністрацією загальноосвітнього закладу й іншими закладами, що надають реабілітаційні послуги, і передбачає внесення пропозицій в організацію навчально-виховного процесу з метою визначення оптимального навантаження для дітей з особливими потребами, підвищення їх адаптаційного потенціалу. Педагогічна підтримка – це професійна інноваційна сфера діяльності педагога, спрямована на допомогу учневі розвинути свої особисті можливості, розкрити внутрішній потенціал і самостійно долати труднощі.

Перспективами подальшого дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей застосування педагогічних технологій для надання педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітній школі.

Посилання:

1. *Александрова Е. А.* Педагогическое сопровождение образования и идея свободы / *Е. А. Александрова* // Новые ценности образования. — 2003. — Вып. 3 (14). — С. 71—81.
2. *Бадер С. О.* Сутність і зміст педагогічної підтримки соціалізації дітей-сиріт дошкільного віку в умовах дитячих будинків / *С. О. Бадер*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11bsoudb.pdf>.
3. *Ерхова М. В.* Помогающее поведение учителя как средство педагогической поддержки : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / *Ерхова М. В.* ; ВАК РФ. — Ульяновск : УГПУ, 2002. — 22 с.
4. *Кайшева Р. П.* Учебная книга нового типа как средство деятельной педагогической поддержки школьника в образовании : монография / *Р. П. Кайшева*. — Ижевск : Изд-во “Удмуртский университет”, 2012. — 380 с.
5. *Мудрик А. В.* Социализация человека : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / *А. В. Мудрик*. — 2-е изд, исправ. и доп. — М. : Издательский центр “Академия”, 2006. — 304 с.
6. Педагогіка підтримки / *Касицина Н. М., Михайлова Н. Н., Юсфин С. М., Миркес М. М.* [и др.]. — С.-Пб. : Агентство образовательного сотрудничества, 2005. — 160 с.
7. Педагогическая поддержка ребенка в образовании : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / *Н. Н. Михайлова, С. М. Юсфин, Е. А. Александрова* и др.; под ред. *В. А. Сластинина, И. А. Олесниковой*. — М., 2006. — 228 с.
8. *Тесленко В. В.* Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні : монографія / *В. В. Тесленко*. — Вид. 2-е, доп. та перероб. — Луганськ : Альма-матер, 2007. — 368 с.
9. *Campbell P. H.* Integration strategies for students with handicaps / *Campbell P. H.*. — MD : Brooks, Baltimor, 1989. — 76 p.

10. Inclusive and special recreation: Opportunities for persons with disabilities / *Smith R. W., Austin D. R., Kennedy D. W., Lee Y., Hutchinson P.* — 5th ed. — Boston : McGraw Hill, 2005. — 397 p.
11. *Mitchell D.* What Really Works in Special and Inclusive Education (Using evidence-based teaching strategies) / *Mitchell D.* — New York : Routledge, 2008. — 256 p.

References (transliterated and translated):

1. *Aleksandrova E. A.* Pedagogicheskoe soprovozhdenie obrazovaniya i ideya svobody (Educational support of education and the idea of freedom) // *New Value of Education*, 2003. Vol. 3 (14). P. 71—81.
2. *Bader S. O.* Sutnist i zmist pedahohichnoi pidtrymky sotsializatsii ditei-syrit dosh-kilnoho viku v umovakh dytiachykh budynkiv (The essence and content of educational support of preschool orphans' socialization in orphanages). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11bsoudb.pdf>.
3. *Erhova M. V.* Pomogajushhee povedenie uchitelja kak sredstvo pedagogicheskoy podderzhki : avtoref. dis... kand. ped. nauk : 13.00.01 (Teacher's helping behavior as a means of pedagogical support: Author's abstract of Ph.D. thesis in Pedagogy). Ulyanovsk, 2002. 22 p.
4. *Kajsheva R. P.* Uchebnaja kniga novogo tipa kak sredstvo dejatel'noj pedagogicheskoy podderzhki shkol'nika v obrazovanii : monografija (Textbook of a new type as a means to educational support for a pupil while learning: monograph). Izhevsk, 2012. 380 p.
5. *Mudrik A. V.* Socializacija cheloveka : ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij (Person's Socialization: A Guide for higher school students). Moscow, 2006. 304 p.
6. *Kasitsina N. M., Mikhailova N. N., Yusfin S. M., Mirkes M. M.* [et al.]. Pedagogika podderzhki (Pedagogy of support). St-Petersburg, 2005. 160 p.
7. *Mikhailova N. N., Yusfin S. M., Alexandrova E. A.* [et al.]. Pedagogicheskaja podderzhka rebenka v obrazovanii : ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij (Educational support for children in education: A Guide for higher school students). Moscow, 2006. 228 p.
8. *Teslenko V. V.* Teoriia i praktyka sotsialno-pedahohichnoi pidtrymky ditei z obme-zhenymy mozhlyvostiamy v promyslovomu rehioni : monografija (Theory and practice of social and educational support for children with disabilities in the industrial region: monograph). Luhansk, 2007. 368 p.
9. *Campbell P.H.* Integration strategies for students with handicaps. Baltimor, 1989. 76 p.
10. *Smith R. W., Austin D. R., Kennedy D. W., Lee Y., Hutchinson P.* Inclusive and special recreation: Opportunities for persons with disabilities. Boston, 2005. 397 p.
11. *Mitchell D.* What Really Works in Special and Inclusive Education (Using evidence-based teaching strategies). New York, 2008. 256 p.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2013

Т. Фаласениди

Сущность понятия и содержание педагогической поддержки детей с особыми потребностями в инклюзивном образовательном пространстве

Статья посвящена раскрытию сущностных характеристик педагогической поддержки детей с особенными образовательными потребностями в общеобразовательном учреждении с инклюзивной формой обучения. Рассмотрены основные четыре аспекта оказания педагогической поддержки для детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе. В статье освещены теоретические основы педагогической поддержки и исследованы два подхода к оказанию педагогической поддержки в инклюзивном образовательном пространстве. Первый подход – привлечением специалистов по обучению и воспитанию ребенка к оказанию педагогической поддержки; второй – помощь в разви-

тии ученика. Исследованы принципы и логарифм предоставления педагогической поддержки согласно ситуации и индивидуальных потребностей ученика с особыми образовательными потребностями. Автор делает вывод, что в современной украинской педагогической среде концепция педагогической поддержки еще не сформировалась в четкую научную теорию. С точки зрения педагогической поддержки в инклюзивном образовательном пространстве это целенаправленная поэтапная деятельность педагога, его взаимодействие с ребенком и его семьей, что происходит с использованием определенных форм и методов работы, направленных на помощь ребенку в адаптации к учебной среде, мотивации к обучению, преодолении препятствий на ее пути.

Ключевые слова: педагогическая поддержка, инклюзивное образование, инклюзивное образовательное пространство, дети с особыми потребностями.

T. Falasenidi

Essence of Concept and Content of Pedagogical Support for Children with Special Needs in Inclusive Educational Space

The article is devoted to the disclosure of the essential characteristics of pedagogical support for children with special educational needs at secondary school with inclusive education. The author describes the main four aspects of providing pedagogical support for children with special educational needs in the mainstream school. The article deals with the theoretical foundations of pedagogical support and the research of two approaches providing pedagogical support in inclusive educational environment. The first approach is the involvement of specialists in child's education to provide pedagogical support; the second one is the assistance in the pupil's development. The principles and the logarithm of providing pedagogical support according to the situation and the individual needs of a pupil with special educational needs are studied. The author concludes that in modern Ukrainian pedagogical environment the concept of pedagogical support has not yet formed a clear scientific theory. According to the pedagogical support in inclusive educational environment it is a teacher's purposeful phased activity, the teacher's interaction with the child and the child's family, that occurs with the use of certain forms and methods of work aimed at helping the child to adapt to the learning environment, to motivate the child to learn and overcome obstacles on that way.

Key words: pedagogical support, inclusive education, inclusive educational space, children with special needs.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
професор Г. М. Лактіонова